

1

2

3

nové **MIMO
ČITANKOVÉ
ČITANIE**

pre prvý cyklus ZŠ

Metodické poznámky

OrbisPictus

Istropolitana

Autorky

PaedDr. Dana Kovárová
Mgr. Alena Kurtulíková

Lektorka

Mgr. Erika Brisudová

Dizajn

Ladislav Blecha

Ilustrácie

Juraj Martiška

Vydal

Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r. o.
Miletičova 7, 821 08 Bratislava

Zodpovedná redaktorka

Mgr. Miriama Olosová

Jazykový redaktor

Mgr. Branislav Hriňák

Predtlačová príprava

Helondia, s. r. o., Bratislava

Všetky práva vyhradené!

**Kopírovať, rozmnožovať a šíriť toto
dielo alebo jeho časť bez súhlasu
majiteľa práv je trestné.**

ISBN 978-80-8302-023-8

Naše vydavateľstvo sa snaží
o maximálnu kvalitu a váš
názor nám nie je ľahostajný.
Vaše pripomienky a návrhy
radi uvítame na adrese
redakcia@orbispictus.sk.

www.orbispictus.sk

Obsah

Úvod /3

1. Čítanie /4

- A. Osvojenie si čítania /4
- B. Porozumenie textu /5
- C. Metódy čítania /6
- D. Efektivita čítania /7
- E. Význam čítania /7

2. Základné predpoklady úspešného nácviku čítania /8

- A. Percepčné schopnosti /8
- B. Očné pohyby /8
- C. Správna artikulácia
a dostatočne rozvinutá slovná zásoba /9
- D. Pamäť /9
- E. Koncentrácia pozornosti /9
- F. Primerane rozvinuté rozumové schopnosti /9
- G. Učiteľ a kvalita jeho výučby čítania /10
- H. Vhodné rodinné prostredie /10

3. Možné príčiny ťažkostí pri osvojovaní si čítania /11

- A. Dyslexia /12
- B. Porucha pozornosti a aktivity (ADD, ADHD) /13
- C. Rečové poruchy /13

4. Prístup k žiakovi s problémami v čítaní /15

- A. Prístup učiteľa k žiakovi /15
- B. Prístup rodiča k dieťaťu /16

5. Štruktúra pracovných zošitov a všeobecné pokyny na prácu s nimi /17

- A. Práca s témami /17
- B. Hodnotenie /18
- C. Návčičné tabuľky /18
- D. Ukážky dvojstrán /20

6. Literatúra /26

Úvod

Vážené kolegyně a kolegovia,

rozvoj vzdelanosti človeka nie je možný bez osvojenia si kvalitných čitateľských schopností a zručností. Pokiaľ si človek neosvojí správnu techniku čítania, nenaučí sa správne porozumieť prečítanému, má veľké ťažkosti pri získavaní nových poznatkov, pri spájaní starých poznatkov s novými a pri orientácii vo väčšom množstve informácií. Zároveň treba zdôrazniť, že čítanie je zdrojom zábavy, relaxu i estetiky, ktoré obohacujú človeka v inej ako kognitívnej oblasti.

Proces osvojovania si čitateľských zručností prebieha na prvom stupni základných škôl na hodinách slovenského jazyka a literatúry.

Myslíme si, že v súčasnom uponáhľanom živote niektorí rodičia čítajú deťom čoraz menej a nemajú čas sa im venovať. Tým, že rodič nenachádza čas siahnuť po literatúre, dieťa nemá u rodiča názornú ukážku. Čítanie sa často obmedzuje len na „listovanie“ bulvárnych časopisov a novín. Čítanie beletrie, prípadne náučnej literatúry sa v mnohých rodinách vytráca.

Hlavným cieľom vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra v rámci 1. cyklu je „vytvárať základy čitateľskej a pisateľskej gramotnosti v nadväznosti na predchádzajúce skúsenosti žiaka. Zámerom je pomocou všetkých dostupných prostriedkov utvárať čitateľské a pisateľské návyky žiaka a formovať ho ako čitateľa a pisateľa“ (ŠVVP – *Jazyk a komunikácia*, 2025, s. 6).

Naším cieľom je prostredníctvom pracovných zošitov *NOVÉ Mimočítankové čítanie 1, 2, 3 pre 1. cyklus ZŠ* pomôcť takýmto žiakom a vzbudiť u nich záujem o čítanie. Má pomôcť aj učiteľom, aby na hodinách čítania prežívali žiaci úspech a radosť.

Tieto pracovné zošity sú predovšetkým orientované na zdokonalenie správnej techniky čítania, rýchlosti čítania a na čítanie s porozumením. Pre žiakov s vývinovými poruchami učenia a žiakov s deficitmi v čiastkových funkciách je vhodnou pomôckou pri rozvíjaní aj tých oblastí, ktoré žiaci nemajú dostatočne rozvinuté (priestorová orientácia, zrakové a sluchové vnímanie, očné pohyby, pozornosť, slovná zásoba a pamäť).

Veríme, že pracovné zošity *NOVÉ Mimočítankové čítanie 1, 2, 3* budú pre žiakov, učiteľov a rodičov dobrou učebnou pomôckou. Želáme Vám veľa úspechov a radosť pri práci s nimi.

Autorky

Schopnosť čítať je základnou vlastnosťou človeka, predpokladom pre jeho všestranný rozvoj a uplatnenie sa v spoločnosti.

Čítanie patrí medzi komunikačné prostriedky a je to druh rečovej produkcie. „Čítanie možno charakterizovať ako druh rečovej činnosti, pri ktorej slovo, veta, reč v optickej podobe (videná, impresívna reč) je podnetom, vyvolávajúcim u človeka myšlienkové pochody. Čítanie je teda zbehosť v transponovaní tlačeneho alebo písaného textu do vedomia čitateľa – východiskom je tu videný jazykový prejav, prostriedkom je technika čítania. Cieľom a hlavným výsledkom je porozumenie obsahu“ (Bajo 1983, s. 61).

Môžeme teda povedať, že čítanie je proces, pri ktorom dochádza k dekodovaniu a interpretácii písaného textu. Ide o rozpoznávanie písmen, slabík, slov a porozumenie myšlienok, informácií, pocitov, ktoré autor vyjadruje pomocou textu.

Dobrým a zručným čitateľom sa stáva jedinec, ktorý ovláda správnu techniku čítania a chápe obsah prečítaného.

Osvojovanie si čítania je komplexný psychický proces, ktorý je ovplyvnený vnútornými predispozíciami človeka a vonkajšími vplyvmi, ktoré tieto danosti rozvíjajú. Zaraďujeme tam nasledovné faktory:

- genetické predpoklady – vlohy pre čítanie,
- duševná a telesná vyspelosť jedinca,
- neporušená centrálna nervová sústava,
- dobré intelektuálne predpoklady,
- primerané rodinné prostredie,
- správny proces výučby.

Psychické funkcie potrebné na čítanie dozrievajú v období pred nástupom do školy. Môžu sa však v dôsledku rôznych príčin rozvíjať rozdielne, čo sa môže prejaviť nedostatkami v čítaní.

A. Osvojenie si čítania

Osvojovanie si čítania prebieha v troch fázach:

- čitateľ zrakom zachytáva sústavu grafických znakov,
- grafické znaky prevádza do sústavy zvukových znakov,
- zvukové znaky dostávajú príslušný význam.

Čítanie u čitateľa kultivuje reč, obohacuje slovnú zásobu, vzbudzuje emocionálne prežívanie a pôsobí na estetickú orientáciu. Čím má dieťa bohatšiu slovnú zásobu, tým ľahšie chápe obsah textu, vie analyzovať a hodnotiť informácie v texte a spájať ich s vlastnými skúsenosťami.

Proces osvojovania si čítania nemusí prebiehať u každého jedinca plynulo, v ktorejkoľvek fáze sa môžu vyskytnúť ťažkosti. Ak žiak nevládne techniku čítania v jeho počiatočných fázach, stráca motiváciu k čítaniu, stáva sa slabým čitateľom a rozsah jeho ťažkostí sa neustále zväčšuje. Takýto žiak nechápe obsah prečítaného a horšie sa orientuje v texte. Často je sústredený na technickú stránku čítania, t. j. správnosť, plynulosť, melódia čítania a všetko ostatné mu uniká. Dôsledkom je strata záujmu o čítanie, ktorá trvá až do dospelosti.

Čím má žiak lepšie podmienky na čítanie, tým sa kvalita jeho čítania zvyšuje. Dôležité je, aby rodič čítal dieťaťu už od útleho veku. Predpokladáme, že v rodine, v ktorej má kniha významné postavenie, vyrastajú žiaci s dobrými čitateľskými zručnosťami a návykmi. Takíto žiaci sú samostatnejší, ľahšie sa učia, zvládajú cudzie jazyky a čítanie je pre nich zábavou. Vedia sa orientovať v informáciách a dokážu rýchle reagovať na prečítaný text.

U začínajúcich čitateľov zohráva dôležitú úlohu motivácia k čítaniu. Stereotyp pri nácviku deti odpudzuje – pestrosť, súťaž a hravosť v učení ich priťahuje. Učiteľ má významné postavenie pri formovaní vzťahu žiaka ku knihe. Správnym vedením a výberom vhodnej literatúry si žiak buduje pozitívny vzťah ku knihám.

B. Porozumenie textu

Porozumenie textu je jedným zo spôsobov získavania informácií. Vyžaduje si dostatočnú vyspelosť jedinca – primerane rozvinuté perцепčné schopnosti, komunikačné zručnosti, dobre zvládnutú techniku čítania, ale aj vhodné sociálne a kultúrne podmienky.

Porozumenie textu má individuálny charakter (u každého žiaka dosahuje iný stupeň). Rozlišujeme tieto úrovne porozumenia:

- **schopnosť identifikovať informácie uvedené v texte explicitne, priamo** (žiak priamo vyhľadá slovo, slovné spojenie alebo vetu, ktorá je odpoveďou na učiteľovu otázku – učí sa orientovať sa v priestore textu);
- **schopnosť dedukovať z textu a vyvodíť informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, ale z neho vyplývajú** (žiak sa učí čítať aj medzi riadkami – porozumieť súvislostiam, ktoré z textu vyplývajú);
- **schopnosť integrovať myšlienky z textu s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami** (ide o porozumenie „nad rámec“ textu, prihliada sa na integračný charakter porozumenia – žiak hľadá súvislosti medzi čítaným textom a inými textami, poznatkami, ktoré získal v iných predmetoch, ale aj mimo školy);
- **schopnosť hodnotiť text** z hľadiska formy, obsahu, jazykových prostriedkov... Rozvíja sa hodnotiace myslenie, schopnosť povedať svoj názor, odôvodniť ho, viesť diskusiu.

Úspešné porozumenie prečítanému textu predpokladá u žiakov pochopenie významu jednotlivých slov, slovných spojení, rôznych výrazov, viet i textov. Na základe pochopenia významu i obsahu sú žiaci schopní využívať získané poznatky, aplikovať ich pomocou logických postupov, konfrontovať ich a rozlišovať. Schopnosť porozumenia obsahu textu vychádza z úrovne rozvoja myslenia a abstrakcie žiakov.

C. Metódy čítania

Aby učiteľ vychoval zo žiaka dobrého a zručného čitateľa, ktorý bude schopný získavať vedomosti pre uplatnenie sa v živote, musí vynaložiť vo vyučovacom procese veľké úsilie. Tento cieľ môže dosiahnuť najmä správne zvolenými metódami, formami a spôsobmi vyučovania. Medzi základné stratégie vo výučbe čítania patria:

- **hlasné čítanie** – žiak číta text nahlas. Učí sa počúvať a kontrolovať, čo číta a ako číta. Zároveň vníma intonáciu, silu hlasu a rýchlosť čítania. Tento typ čítania napomáha žiakovi zdokonaľovať sa v technike čítania;
- **tiché čítanie** – žiak číta text potichu. Vo vyučovacom procese slúži zväčša na samostatnú prácu. Učiteľ kontroluje, do akej miery žiak pochopil učivo, ktoré si prečítal tichým čítaním, a ako ho vie využiť v praxi.

Metódy nácviku počiatočného čítania

1. Analyticko-syntetická metóda

Najstaršia a najrozšírenejšia metóda výučby čítania na Slovensku. Žiaci si najskôr osvojujú jednotlivé písmená, ktoré skladajú do slabík a neskôr do slov.

2. Globálna metóda

Metóda vychádza z postrehovania celých slov, pri ktorom žiak číta konkrétny význam daného slova.

3. Sfumato – splývavé čítanie

Podstatou tohto čítania je viazané spájanie hlásky na hlásku.

4. Elkoninova metóda

Vychádza z tréningu fonematického uvedomovania. Podstatou tejto metódy je spoznávanie zvukovej štruktúry materinského jazyka, ktorá je základom pre následné oboznamovanie sa s písmenami. Ťažiskom pre túto metódu nácviku čítania je rozvíjanie fonematických schopností u detí v predškolskom veku.

D. Efektivita čítania

Efektívne čítanie je plynulé s primeranou rýchlosťou, porozumením a schopnosťou vyvodzo-
vať závery. Závisí od typu textu, od úrovne dosiahnutých čitateľských zručností, použitých
stratégií. Medzi základné techniky čítania podľa V. Oberta (1998) patrí:

1. Zoskupovanie hlások, resp. zostavenie slabík
so zodpovedajúcimi grafickými znakmi – písmenami.
2. Skladanie výrazov ako ustálených spôsobov jazykového vyjadrenia
z hlások (písmen) a zo slabík.
3. Rozpoznávanie a prečítanie jednoduchých výrazov.
4. Porozumenie (základnému) významu prečítaných výrazov a viet.
5. Identifikovanie neznámych výrazov prostredníctvom využitia:
 - a) techniky konvergentnosti (zbiehavosti) hlások (písmen),
 - b) kontextu,
 - c) analýzy slov a viet,
 - d) slovníkov.
6. Rozvíjanie zručností hlasného čítania prostredníctvom:
 - a) správneho čítania so správnou výslovnosťou a s prirodzenou, relatívne čistou dikciou,
 - b) logického reťazenia (viazania) významových úsekov a viet, ktoré patria k sebe,
a súbežného ohraničovania celkov náležitými pauzami,
 - c) plynulého čítania v zodpovedajúcom tempe,
 - d) uskutočňovania vopred pripraveného čítania textu a s následnou demonštráciou
kolektívneho (zborového) čítania (prednesu), spevu a hry.
7. Rozvíjanie tichého, primerane rýchleho, plynulého čítania s porozumením.

E. Význam čítania

- je základom pre učenie,
- obohacuje aktívnu slovnú zásobu,
- rozvíja kritické myslenie,
- napomáha:
 - rozvoju vnútornej, vonkajšej a písanej reči,
 - zrakovej a sluchovej fixácii gramatických javov,
 - rozvoju fantázie žiaka,
 - vyzrievaniu psychických funkcií
 - abstraktnému mysleniu, schopnosti triediť, generalizovať,
 - získavaniu poznatkov, vedomostí, užitočných informácií a príjemných zážitkov.

Čítanie pôsobí terapeuticky – žiak pri čítaní relaxuje, a tiež pozitívne pôsobí na psychiku
jedinca – prostredníctvom biblioterapie (liečba čítaním).

Žiaci získavajú správny model správania a konania prostredníctvom kladných literárnych
postáv.

Základné predpoklady úspešného nácviku čítania

Všetky predpoklady na úspešné zvládnutie počiatočného čítania sa vyvíjajú a formujú u jedinca od narodenia. Intenzívny vývin psychických funkcií prebieha najmä v období pred nástupom do školy a je ovplyvnený vonkajším prostredím. Spontánne sa rozvíja predovšetkým reč, myslenie, vnímanie a sociálne zručnosti.

Ďalej uvádzame predpoklady, ktoré ovplyvňujú úspešné zvládnutie čítania.

A. Percepčné schopnosti

Medzi percepčné schopnosti patria zraková a sluchová percepcia, ktoré majú dôležité postavenie pri osvojovaní si čítania. Obe percepcie sa u detí rozvíjajú ešte v predškolskom veku.

Bez dobre rozvinutého zrakového a sluchového vnímania je proces osvojovania si čítania problematický. Sú to dôležité funkcie, ktoré spracovávajú informácie prichádzajúce do mozgu. Narušenie týchto funkcií môže zapríčiniť obmedzenie schopnosti naučiť sa čítať a môže viesť až k neschopnosti naučiť sa čítať.

Znížená zraková percepcia môže spôsobiť, že žiak si pri nácviku čítania nezapamätá tvary písmen, zamieňa si vzájomne niektoré alebo viaceré písmená, slabiky a slová.

Pri narušenej sluchovej percepcii nedostatočne rozlišuje jednotlivé hlásky, nedokáže spájať hlásky do slabík, slov a naopak rozložiť slová na slabiky a hlásky. Často nerozlišuje dĺžku slabík, rytmus slov a viet. Žiak tak číta jednoliato a monotónne.

B. Očné pohyby

Rýchlosť a správnosť čítania závisí od kvality motoriky očných pohybov. Oči pri čítaní vykonávajú plynulé mikropohyby v smere zľava doprava. Sú schopné fixovať naraz viacero písmen, preto sa čítanie stáva plynulé a bez výskytu chýb.

Porucha motoriky očných pohybov sa častejšie vyskytuje u dyslektikov a u detí so zníženými čitateľskými schopnosťami, ktoré sú spôsobené oneskoreným vývinom. Takéto deti pri čítaní preskakujú – vynechávajú riadky, slová, vety. Vracajú sa späť k už prečítanému slovu, čím im uniká obsah prečítaného.

Ťažko sa sústreďujú a orientujú v texte. Poruchy očných pohybov môžu byť zapríčinené aj nesprávnou koordináciou očí pri binokulárnom videní a pri citlivosti očí na svetlo.

C. Artikulačná obratnosť a dostatočne rozvinutá slovná zásoba

Slovná zásoba a artikulácia ovplyvňujú porozumenie čítaného textu a jazykový cit, ktorý je základom pre správne gramatické vyjadrovanie a osvojovanie si cudzieho jazyka.

Dobre rozvinutá artikulácia je nevyhnutná pre rozvoj umeleckého prednesu. Žiaci pros-tredníctvom básničiek zapájajú emócie, rozvíjajú jazykové zručnosti a sebavedomie.

Ak má dieťa dobre rozvinuté artikulačné orgány, nemá ťažkosti s výslovnosťou nároč-ných, dlhých slov, a teda ani s hlasným plynulým čítaním.

Ak sa však vyskytujú deficity vo výslovnosti, ťažkosti sa prejavia nielen v hovorovej reči, ale aj v čítaní a písaní. Nesprávna artikulácia môže mať pri hlasnom čítaní negatívny vplyv na poslucháča v zmysle straty záujmu o obsah čítaného.

Preto je veľmi dôležité, aby dieťa pred nástupom do školy malo dobre rozvinuté artiku-lačné orgány a čistú výslovnosť hlások.

D. Pamäť

Pamäť patrí medzi nevyhnutné podmienky celkového psychického vývoja človeka a jeho pro-cesu učenia. Rozvíja jeho poznávanie a ovplyvňuje jeho činnosti. Podľa prevládajúcich vlast-ností môže mať každý jedinec lepšie rozvinutý iný typ pamäte:

- **názorno-obrazný** (obraz, zvuk, pohyb) – jedinec si lepšie zapamätá názorné podnety,
- **slovno-logický** – jedinec si lepšie pamätá cez pojmy, čísla, myšlienky,
- **emocionálny** – jedinec si lepšie pamätá cez zážitky.

Dobre rozvinutá pamäť je potrebná v celom procese vzdelávania, či už ide o fázu vštepo-vania, uchovávanía a vybavovania si určitej skúsenosti.

E. Koncentrácia pozornosti

Pozornosť patrí medzi základné funkcie, ktoré významnou mierou ovplyvňujú celý proces učenia. V školskom prostredí je dôležitým činiteľom už od počiatku nácviku elementárneho čítania, písania, či počítania. V procese učenia je potrebné, aby boli dostatočne rozvinuté pozornostné procesy vo všetkých jeho základných vlastnostiach, medzi ktoré patria:

- selektivita – výberovosť pozornosti,
- koncentrácia – intenzita pozornosti,
- distribúcia – rozdelenie pozornosti,
- kapacita – rozsah pozornosti,
- stabilita – stálosť pozornosti.

Dobre rozvinutá pozornosť a schopnosť sústrediť sa je predpokladom učenia sa s porozu-mením.

F. Primerane rozvinuté rozumové schopnosti

Proces vzdelávania kladie na každé dieťa určité nároky. Ak sú celkové intelektové schop-nosti dieťaťa slabšie alebo nerovnomerne rozvinuté, môže zlyhávať už v začiatkoch povinnej školskej dochádzky. Rozumové schopnosti môžu byť ovplyvnené dedičnosťou, prostredím,

v ktorom dieťa žije, výchovou a tiež vývinom centrálnej nervovej sústavy. Tieto schopnosti sa môžu vyvíjať v rámci normy, kedy hovoríme o priemerných schopnostiach, v niektorých prípadoch sa vyvíjajú nadpriemerne alebo mierne spomalene (podpriemerný vývin), či s výraznejším spomalením.

U žiakov, ktorí majú nedostatočne rozvinuté rozumové schopnosti, je vyšší predpoklad ťažkostí vo vzdelávacom procese. Zároveň však aj nadpriemerne rozvinuté schopnosti nie sú predpokladom bezproblémového procesu učenia.

G. Učiteľ a kvalita jeho výučby čítania

Jedným z činiteľov, ktoré vplyvajú na celkovú úroveň čitateľských schopností a zručností žiaka, je aj kvalita prípravy učiteľa na vyučovanie, kvalita výučby čítania a osobnostné črty učiteľa. Cieľom učiteľa musí byť, aby tieto schopnosti a zručnosti žiak dokázal aplikovať v živote.

Učiteľ má byť vzorom pre žiaka v utváraní kladného vzťahu ku knihám, iným písaným textom (noviny, časopisy) a umeniu.

Dobrý učiteľ:

- dodržiava zásady a postupy správneho nácviku techniky čítania s porozumením,
- rešpektuje individuálne osobitosti každého žiaka,
- spravodlivo hodnotí čitateľské výkony žiakov,
- tolerantne pristupuje ku všetkým žiakom a neporovnáva ich navzájom,
- sprístupňuje čítanie žiakovi vhodne zvolenými metódami a formami,
- vyučovacie hodiny realizuje hrovou a pútavou formou tak, aby ani slabý čitateľ nebol frustrovaný z neustálych neúspechov, ktoré ho odrádzajú od čítania,
- povzbudzuje žiakov k čítaniu a učí ich byť aktívnymi prijímateľmi získaných informácií,
- učí žiakov nachádzať a spracovávať získané informácie,
- pomáha žiakom získavať vzťah k čítaniu.

H. Vhodné rodinné prostredie

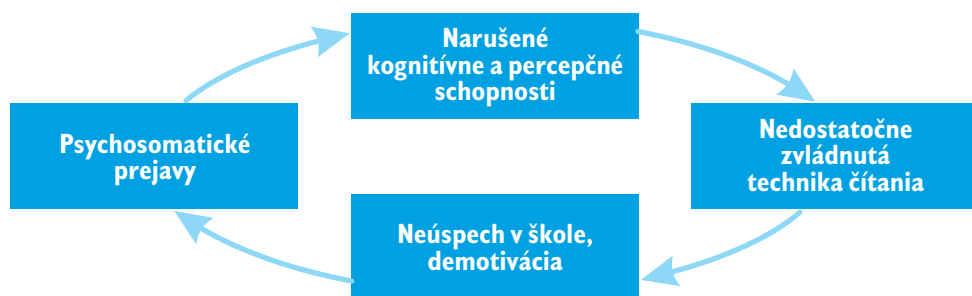
Rodinné prostredie je významným činiteľom pri formovaní pozitívneho vzťahu žiaka k čítaniu. Nie každé dieťa má vytvorené ideálne podmienky na čítanie (napr. nedostatočne vybavená domáca knižnica, neexistencia vlastného kútika, zlé bytové podmienky, ľahostajnosť rodičov, nestabilita rodiny...).

Optimálne podmienky v rodine na formovanie pozitívneho vzťahu k čítaniu sú, ak:

- rodičia čítajú deťom od najútlejšieho veku,
- sú rodičia pre dieťa vzorom v čítaní beletrie, zaujímavých náučných kníh, časopisov, novín,
- je rešpektovaná jednotná výchova dieťaťa od oboch rodičov,
- sú rodičia dobrým radcom pri výbere kníh pre svoje dieťa,
- rodičia vedú rozhovor s dieťaťom o prečítanej knihe,
- dieťa nachádza v rodičoch oporu pri vysvetľovaní neznámych pojmov,
- si rodič vie nájsť čas a vytvoriť správnu atmosféru pre prípravu dieťaťa na vyučovanie.

Možné príčiny ťažkostí pri osvojovaní si čítania

Osovojovanie a zdokonaľovanie čítania je zložitý proces. Vyžaduje si dostatočne rozvinuté kognitívne a percepčné schopnosti u každého žiaka. Ak nie je dostatočne rozvinutá hoci ktorá zložka z týchto schopností, nesprávne sa vytvárajú čitateľské zručnosti a návyky.

Nedostatočne zvládnutá technika čítania zapríčiňuje ťažkosti v osvojovaní si školských vedomostí, žiak sa stáva znechuteným z neustáleho neúspechu, čo ho demotivuje. Zároveň tlak rodiny a školy na zlepšenie výsledkov môže u žiaka vyvolať psychosomatické prejavy (zvracanie, bolesti hlavy, brucha, vypadávanie vlasov, ohryzávanie nechťov, pomočovanie...).

Ťažkosti, ktoré dieťa pri čítaní má, môžu byť zapríčinené rôznymi faktormi, napr.:

- nedostatočné vlohý pre čítanie,
- genetické dispozície,
- vývinová nezrelosť,
- poškodenie centrálnej nervovej sústavy (organického pôvodu, po úraze),
- oslabené percepčné schopnosti (zrková, sluchová percepcia),
- rečová slabosť (legasténia),
- oneskorený vývin reči,
- rečové poruchy,
- slabé sociálne prostredie,
- rodinná výchova (predovšetkým perfekcionistická, ľahostajná a ambivalentná),
- samotný učiteľ a kvalita jeho výučby,
- vývinová porucha učenia (dyslexia),
- poruchy pozornosti (ADHD sy., ADD sy.),
- znížené intelektuálne schopnosti,
- nedostatočne vyzretá schopnosť priestorovej orientácie.

Žiak sa tak dostáva do skupiny slabo prosperujúcich, pričom jeho intelektuálne schopnosti môžu byť na dobrej, častokrát až veľmi dobrej úrovni. Jeho slabšie školské výsledky

však môžu byť podmienené práve nižšou úrovňou čitateľských schopností, spôsobenou nedostatočne rozvinutými kognitívnymi a percepčnými schopnosťami.

Včasným podchytením takýchto žiakov môžeme predchádzať vzniku vývinových porúch učenia – **dyslexia** (porucha čítania), **dysortografia** (porucha pravopisu), **dysgrafia** (porucha písania), **dyskalkúlia** (porucha matematických schopností).

Predpokladá sa, že ťažkosti v čítaní, sú zapríčinené jazykovým deficitom, preto je dôležité v rámci diagnostiky poznať vývin jazykových schopností dieťaťa.

Ak nie je žiakovi podaná včas pomocná ruka, je veľmi často považovaný za lenivého, slabého, hlúpeho, prípadne s nízkymi mentálnymi schopnosťami.

Najčastejšou vývinovou poruchou učenia je dyslexia, ktorá ovplyvňuje dosahovanie výsledkov vo všetkých vyučovacích predmetoch, keďže čítanie je jedným zo základných prostriedkov v osvojovaní si vedomostí.

A. Dyslexia

„Dyslexia je špecifická porucha učenia, ktorá má neurobiologický pôvod a pre ktorú sú charakteristické ťažkosti s presným a/alebo plynulým rozpoznávaním slov a slabé schopnosti v oblasti písanej reči a pri dekodovaní, ktoré typicky vyplývajú z deficitu vo fonologickej zložke jazykových schopností. Sekundárne následky môžu zahŕňať problémy s porozumením čítaného a obmedzenú skúsenosť s čítaním, čo môže mať následky na nárast slovnej zásoby a základných znalostí“ (Kerekrétiová a kol. 2016, s. 198).

Deti s dyslexiou sú intelektuálne dostatočne vyspelé, nemajú výrazné ťažkosti v iných vyučovacích predmetoch, ale majú zníženú schopnosť naučiť sa čítať. Neustále pretrvávajúce slabé výsledky v čítaní môžu spôsobiť, že:

- žiak odmieta alebo sa vyhýba čítaniu,
- stagnuje slovná zásoba žiaka,
- žiak je nepozorný, impulzívny, čo môže vyústiť do negatívneho vzťahu k učiteľovi,
- sa dostavuje asociálne správanie žiaka (agresivita, záškoláctvo).

Dyslexia sa prejavuje už v počiatočných ročníkoch školskej dochádzky.

Typické príznaky dyslexie:

- obrazové zámery písmen (*k – h, r – z, b – d – p, t – d*) a slabík,
- smerové zámery (žiak číta opačným smerom – sprava doľava),
- nedočítavanie koncov slov,
- vynechávanie slov, preskakovanie riadkov,
- komolenie slov,
- vsúvanie hlások do slov, ktoré tam nepatria,
- nesprávne pochopenie obsahu textu,
- neschopnosť zreprodukovať prečítaný text,
- nízka rýchlosť čítania,
- chyby fonematického rázu (*šiška – siska, siška, šiska*),
- prítomnosť dvojitého čítania,
- ťažkosti v spájaní hlások do slabík a slabík do slov,
- ťažkosti v čítaní slov, v ktorých sa vyskytujú spoluhláskové skupiny,
- zlá orientácia v texte (navonok vytvára dojem nepozornosti).

Kedy nemožno hovoriť o dyslexii?

Niekedy sa môže učiteľovi žiak javiť ako dyslektik. Avšak mnohokrát výsledky psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia ukážu, že nesprávne osvojovanie si čítania je zapríčinené:

- intelektuálnou kapacitou žiaka, ktorá je pod hranicou normy,
- zrakovým alebo sluchovým defektom,
- nedostatočnou domácou prípravou na vyučovanie,
- nekvalitnou výučbou,
- netrpezlivosťou učiteľa (učiteľ nedokáže tolerovať pomalšie psychomotorické tempo žiaka v čítaní i napriek tomu, že žiak číta technicky správne),
- nerešpektovaním osobitostí jedinca.

B. Porucha pozornosti a aktivity (ADHD, ADD)

V odbornej literatúre je syndróm ADHD uvádzaný ako **porucha pozornosti s hyperaktivitou** a syndróm ADD ako **porucha pozornosti bez hyperaktívnych prejavov**.

Žiaci s ADHD čítajú rýchlo, roztržite, povrchné, chybne, nedočítavajú konce slov, preskakujú riadky, nevnímajú nesprávne prečítané slovo, nevedia sa orientovať v texte, znižuje sa tempo ich čítania a sústredenosť na čítaný text rýchlo klesá. Čítanie je sprevádzané somatickými prejavmi: vrtenie sa na stoličke, šúchanie rukami po liste, lavici, hompáľanie nohami. Reprodukcia prečítaného textu je málo obsažná, pamätajú si len začiatok textu alebo jeho koniec.

Žiaci s ADD čítajú veľmi pomaly, ťažko si vybavujú písmená. Čítanie je pre nich namáhavé, sprevádzané vzdychaním, zdvíhaním pliec, prehŕňaním sa vo vlasoch, potením rúk. Reprodukcia prečítaného je zdĺhavá, s namáhavým vybavovaním si faktov. Títo žiaci sa javia ako leniví, neaktívni, nechápaví a nepružní.

Žiaci s poruchou pozornosti lepšie čítajú na začiatku vyučovacej hodiny, keď ich pozornosť nie je príliš rozptýlená a sú menej unavení.

C. Rečové poruchy

Všetky tieto poruchy ovplyvňujú úroveň dosahovania vyučovacích výsledkov a správanie žiaka k okolitému svetu, ako je rezignácia žiaka v dosahovaní lepších výsledkov, záškoláctvo, agresívne správanie.

Medzi rečové poruchy, ktoré môžu negatívne vplyvať na osvojovanie si čítania, patria:

1. Vývinová dysfázia – ide o narušenie vývinu reči v dôsledku poškodenia tzv. rečových zón kôry vyvíjajúceho sa mozgu. Reč takýchto žiakov je agramatická, s nesprávnym skloňovaním, časovaním, so zlou vetnou skladbou, s nesprávnymi väzbami a s ťažkosťami v chápaní významu slov.

2. Narušená zvuková rovina reči – ide o rečovú poruchu, pri ktorej žiak nie je schopný správne tvoriť, vyslovovať a používať jednotlivé hlásky v hovorenej reči podľa jazykových

norium, (artikulačná porucha – narušenie na fonetickej úrovni, fonologická porucha – narušenie na fonologickej úrovni). Takýto žiak v rečovom prejave hlásku nesprávne artikuluje, vynecháva, zamieňa za inú hlásku.

Ťažkosti pri čítaní majú najčastejšie žiaci s nesprávnou výslovnosťou hlások *r*, *l* a sykaviek (*c*, *s*, *z*, *č*, *š*, *ž*). Pri čítaní slová komolia, vynechávajú, zamieňajú hlásky v dôsledku nezrelosti fonematického sluchu alebo nedostatočnej obratnosti rečového aparátu.

3. Zajakavosť (balbuties) – ide o rečovú poruchu, pri ktorej má žiak ťažkosti s dýchaním, fonáciou a artikuláciou. Je sprevádzaná silnými tonickými a klonickými kŕčmi, ktoré žiakovi sťažujú dorozumievanie a pôsobia na jeho celkovú psychiku. Čítanie zajakavých žiakov môže byť sekané – s častým opakovaním tej istej slabiky či slova, trhané – sprevádzané nadmerným úsilím, prejavujúcim sa potením, červenáním sa, zvýšenou nervozitou, očnými tikmi a nadmerným vynakladaním síl, čo najlepšie podať výkon.

Lechta (2002, s. 171) považuje zajakavosť za „syndróm komplexného narušenia koordinácie orgánov participujúcich na hovorení, ktorý sa najnápadnejšie prejavuje charakteristickými nedobrovoľnými špecifickými pauzami, narušujúcimi plynulosť procesu hovorenia, a tým pôsobiacimi rušivo s ohľadom na komunikačný zámer“.

Prístup k žiakovi s problémami v čítaní

A. Prístup učiteľa k žiakovi

- Rešpektovať ťažkosti žiaka v čítaní a neznemožňovať ho pred spolužiakmi;
- zvoliť si vhodný prístup podľa osobitostí žiaka;
- riadiť sa odporúčaniami odborníka;
- neporovnávať jeho úroveň a kvalitu čítania s ostatnými spolužiakmi;
- netrestať ho zlou známkou za chybné, pomalé čítanie, ktoré je spôsobené vývinovou poruchou a poruchou pozornosti;
- tolerovať mu: čítanie po slabikách, dvojité čítanie, pomalšie čítanie, zajakavé a trhané čítanie;
- nekarhať ho za chybnú orientáciu v texte, v dôsledku poruchy v pravo-ľavej orientácii, ktorou dyslektici disponujú;
- umožniť mu používať pomôcky – dyslektické tabuľky, čítacie okienko, podložku pod čítaný riadok;
- uľahčiť mu párové čítanie (so spolužiakom), čím sa stáva istejší v čítaní;
- nevyvolávať ho na dlhé hlasné čítanie, pretože s pribúdajúcim časom sa u žiaka dostaví únava, začne byť nervózny, keďže jeho čítanie nedosahuje úroveň a kvalitu, aká sa od neho očakáva;
- nepoužívať výrazy *si lenivý, pomalý, dnes ti to nejde, snaž sa viac, sústreď sa...*;
- zadávať žiakovi na domácu úlohu primeranú dĺžku textu;
- vo výučbe cudzieho jazyka overovať vedomosti ústne a zameriavať sa na zvládnutie slovnej zásoby a základných fráz;
- pri samostatnom riešení úloh ponechať žiakovi dlhší čas na vypracovanie, aby si mohol správne a dôsledne prečítať zadanie úlohy (v prípade, že má žiak ťažký stupeň dyslexie, je potrebné, aby mu učiteľ pomohol);
- žiakovi s vývinovou poruchou učenia na primárnom podklade ADHD je potrebné upraviť prostredie tak, aby bolo čo najmenej dráždivé a rušivé (ponechať na lavici len tie učebné pomôcky, ktoré bude potrebovať);
- vhodné je, aby si učiteľ so žiakom vopred dohodli určité gesto, ktoré bude preňho signálom, aby sa skoncentroval na prácu;
- potrebné zadávať mu pokojne jasné a zrozumiteľné inštrukcie;
- nutné klásť žiakovi jednoduché a krátkodobé úlohy (napr. aby prvý odsek čítal sám, druhý spolu so spolužiakom, aby vyhľadal kľúčové slová, aby vyhľadal vybrané slová, aby prečítal slová z tabule...);
- v rámci mimočítankového čítania odporučiť žiakovi čítať kratšie a pútavejšie texty tlačene väčšími písmenami;

- povzbudzovať žiaka pochvalou, oceniť ho i pri dosahovaní menších úspechov;
- úzko spolupracovať s rodičmi pravidelným informovaním výsledkov žiaka (emailom, telefonicky, osobne);
- spolupráca so školským špeciálnym pedagógom s možnosťou intervencií zameraných na zlepšenie techniky čítania s porozumením a rozvojom oslabení.

B. Prístup rodiča k dieťaťu

- Vyhľadať odborníkov, ktorí sa venujú deťom s ťažkosťami v čítaní, a riadiť sa ich pokynmi a odporúčaniami;
- čítať s dieťaťom pravidelne v pokojnom prostredí;
- vytvoriť priestor prispôsobený na prácu, eliminovať rušivé vplyvy (na pracovnom stole ponechať len pomôcky, ktoré bude potrebovať pri učení, hračky uložiť mimo dosahu, neseďieť pri učení oproti oknu, z ktorého má výhľad na dianie vonku);
- čítať s dieťaťom spoločne nahlas (tzv. spolučítanie);
- nezabúdať dieťa oceňovať a odmeňovať i za čiastkové výkony;
- medzi čítaním robiť kratšie oddychové prestávky;
- pre deti s ADHD a ADD stanoviť pravidelný režim dňa a dôsledne ho dodržiavať;
- vykonávať s dieťaťom relaxačné cvičenia (podľa inštrukcie psychológa poradenského zariadenia);
- nekarhať a netrestať dieťa za slabšie výkony, ktoré dosahuje v čítaní.

Štruktúra pracovných zošitov a všeobecné pokyny na prácu s nimi

Pracovné zošity *NOVÉ Mimočítankové čítanie 1 – 3* sú pomôckou na hodiny literárnej výchovy pre 1., 2., 3. ročník ZŠ. Cieľom pracovných zošitov je napomôcť žiakovi zdokonaľiť si technickú stránku čítania s porozumením, naučiť ho pracovať s textom, kriticky myslieť, využívať nadobudnuté poznatky v praxi, obohatiť jeho slovnú zásobu a posilniť pozitívny vzťah k čítaniu.

A. Práca s témami

Pracovné zošity obsahujú témy (textov a úloh) s rôznym zameraním. Sú zoradené podľa náročnosti. Vyznačujú sa pestrosťou a rozmanitosťou. Žiak v nich získa nové informácie, vyvodí závery a citovo sa angažuje. Práca s každou témou pozostáva z troch základných častí.

1. Prípravná fáza je zameraná na očnú gymnastiku, pozornosť a zrakovú diferenciáciu. Rovnako precvičuje plynulý pohyb očí v smere zľava doprava. Úlohy prípravnej fázy sa nachádzajú vždy v úlohe pred hlavným textom. Sú rôznorodé a žiaci by ich mali riešiť spoločne a naraz. Učiteľ sleduje a usmerňuje žiakov pri riešení týchto úloh a dodržiavaní správneho smeru očných pohybov.

2. Čítanie s porozumením je zamerané na čítanie a oboznámenie sa s obsahom textu. Čítaním a reprodukciou si žiak obohacuje svoju slovnú zásobu.

Vo výučbe čítania prevláda prevažne hlasné frontálne čítanie. Odporúčame učiteľom, podľa vlastného uváženia, využívať pri čítaní textov aj iné metódy a formy čítania, ako sú:

- tiché čítanie,
- polohlasné čítanie,
- čítanie vo dvojici (párové čítanie),
- čítanie v menších skupinách,
- čítanie v skupinách podľa pohlavia,
- striedavé čítanie.

3. Práca s textom – žiak v tejto fáze vypracúva úlohy, ktoré vyplývajú z textu. Učí sa spracovávať informácie a prepájať získané vedomosti s predchádzajúcimi poznatkami.

Úlohy zamerané na prácu s textom, ktoré nadväzujú na čítanie, môže učiteľ modifikovať a prispôbovať podľa situácie a zloženia triedy. Môže si určiť, či úlohy budú žiaci vypracovávať individuálne, alebo v skupinách, prípadne celá trieda frontálne. Odporúčame využívať tie formy vyučovania, ktoré žiakov vedú k vzájomnej spolupráci a kooperácii v skupine.

V úlohách sú použité rôzne tvary písma v rôznom smere. Ich úlohou je naučiť žiakov postrehnúť dané písmená, slabiky alebo slová. Zároveň slúžia na precvičenie pozornosti a zrakovkej percepcie.

Žiak sa učí citovo prežívať určité situácie, vyjadriť vlastný postoj k správaniu a konaniu aktérov deja verbálnymi a neverbálnymi prostriedkami. Nachádzajú sa tu úlohy na neverbálnu komunikáciu – vyjadrenie situácie, pocitov, vlastností pantomímou, pohybom a mimikou.

B. Hodnotenie

Po prečítaní textov odporúčame zaradiť riadený rozhovor učiteľa so žiakmi, ktorý bude zameraný na metakognitívne procesy pri recepcii textov a to najmä na:

1. ■ hodnotenie kvality čítania,
 - sebahodnotenie vlastných pokrokov v čítaní,
 - vnímanie vlastných chýb a nepresností pri čítaní (*Podarilo sa mi text dobre/správne prečítať? Ťažko sa mi čítali slová... Nerozumiem slovu/vete...*),
 - porozumenie obsahovej stránky textu (*Viem, o čom text hovorí?*);
2. ■ vyjadrovanie názoru o prečítanom, pokusy o hodnotenie obsahu textu (*Text sa mi páčil/nepáčil, pretože... Príbeh by mohol pokračovať takto...*).
Žiak si následne vyfarbí tváričku pri obsahu na obálke knihy. 😊 😐 😞

C. Návčičné tabuľky

Návčičné tabuľky v pracovnom zošite pre prvý ročník slúžia na precvičovanie slov s písmenami *b, d*. Na vedľajšej strane sa nachádzajú ďalšie návčičné tabuľky na precvičovanie slov s písmenami *p, m, n* a slová s dvojhláskami, ktoré deťom najčastejšie spôsobujú ťažkosti v čítaní. Tabuľky si môže učiteľ pre žiakov kopírovať.

Ako pracovať s tabuľkami

Čítanie slov v tabuľkách precvičujeme v takom poradí, ako sú v nich slová uvedené.

Tabuľky môžu žiaci čítať individuálne, v skupinkách, frontálne.

Žiaci, ktorí si zamieňajú príslušné písmená, si precvičujú čítanie z tabuliek častejšie.

Slová v tabuľkách čítajú žiaci najprv v riadkoch a potom v stĺpcoch.

Ak žiaci zvládnu plynulo čítať slová v riadkoch a stĺpcoch, čítajú slová striedavo (napr. každé druhé slovo alebo čítajú tretie slovo v druhom riadku, stĺpci a pod.)

Spoluhláskové skupiny

blcha	brko	hmla	mlčí	chlpy	slza	sklo	zrno
krtý	sřňa	vĺča	kĺže	hřba	vřba	vřta	trhá
plný	plní	hltá	drzý	krčí	žltý	řfka	drží
hrtan	chlpáč	krpáň	krčah	křkať	škrob	hrmot	hrkot
hrdlo	mrkva	krčma	klbko	plnka	brzda	srdce	strmý

dlh	krt	krk	kĺb	vrt	vlk	žrd'	žlč
plť	trň	vrč	krv	hrb	hlt	chrt	vrch
trp	krb	vrh	cvrk	frnk	krst	prst	spln
srsť	stĺp	škrk	škrt	štrk	sklz	tĺcť	tršť
vrzg	brnk	strč	štrng	štvrt'	smršť	žblnk	vtĺcť

brbľať	drcnúť	splniť	hrnčiar	krčmár	mrznúť
člnkár	strčiť	strmeň	drhnúť	vrchnák	šplhať
zvlhol	vřzgať	zvršok	štrkáč	škřkať	šklbať
hřstka	skrkväť	strmhlav	střpnuť	škvrna	štvrtok
vkĺznuť	zhltnúť	zmrznúť	zmĺknuť	zdrsniť	štvrtrok

Dvojhlasý

viaže	piaty	riasa	riava	ziape	chodia	polia	vozia
biely	miesi	diera	lieta	rieka	niečo	vedie	pávie
babiu	myšiu	cudziu	páviu	hadiu	tenšiu	osliu	lepšiu
vôňa	vôľa	tôňa	bôby	kôra	môže	bôčik	dôkaz

čiapka	liečiť	kôrka	tretiu	piesok	mesiac	vôbec
kreslia	trieda	žiačka	menšiu	dôkaz	mäsiar	hôrka
prievan	môstik	kuraciu	desiata	bielizeň	jahôdka	väčšiu
beriete	Vianoce	mierová	vezieme	mačiatko	nevôľa	hovädziu
najlepšiu	nešťastie	riaditeľ	dôvtipný	priebrada	rozliata	liečenie

Čítaj slabiky v smere šípky.

mrk	vič	ko	vej	po	lie	voč	ky
	ne	šťast	ný	roz	fňu	kal	

Myšiačik Miško

Mama myš išla na liečenie. O myšiačika Miška sa za ten čas staral otec myšiak. Navaril Miškovi mrkvíčkovú polievocku. Presolil ju.

– Ja takú nemám rád, – vykručá sa myšiačik.

Na druhý deň nachystal orechové rezance. Zabudol ich osladiť.

– Ja také nemám rád, – odťahuje sa Miško od misky.

Nechutili mu ani neslané-nemastné halušky, ani závin, ani krupicová kaša so škoricou.

– Čo ty máš vlastne rád? – hneval sa nešťastný otec.

– Ja... ja mám rád... mamičku, – rozfňukal sa myšiačik Miško.

Čítanie textu môže byť
individuálne (tiché)
alebo frontálne (hlasné).
V prvom ročníku
môžu žiaci čítať
aj všetci naraz,
napr. z e-učebnice.

Práca s textom.
Prepis vybranej časti.

Preverenie
porozumenia textu.

Úloha rozvíja pozornosť,
logické a kritické myslenie.
Podporuje slovné vyjadrovanie,
keďže žiaci popisujú chybu ústne.

2 Je tvrdenie pravdivé alebo nepravdivé? Vyfarbi okienko so správnou odpoveďou.

Otec myšiak išiel na liečenie.	pravda	nepravda
Otec myšiak navaril mrkvičkovú polievku.	pravda	nepravda
Miškovi nechutili halušky, závin a hranolčeky.	pravda	nepravda
Otec myšiak presolil orechové rezance.	pravda	nepravda
Otec myšiak bol šťastný.	pravda	nepravda
Myšiachik Miško má rád mamičku.	pravda	nepravda

3 Vyhľadaj a dopiš vetu.

Na druhý deň

4 Nájdi na obrázku ďalších päť chýb. Stručne ich opíš.

1. Hodiny sú dole hlavou.

2.

3.

4.

5.

6.

Diferenciácia
písmena **m** a **n**,
ktoré sú tvarovo
podobné.

5 V texte o myšiachikovi zakrúžkuj písmeno **m** a písmeno **n**.

 6 Povedz, ako sa cítiš, keď si bez mamičky alebo otecka.

Úlohy s piktogramom úst
sa vypracúvajú slovné.

Žiaci vyjadrujú svoje pocity,
pričom sa snažia empaticky vcítiť
do hlavnej postavy príbehu.

Očná gymnastika
a pohyby očí pri čítaní.

Čítaj písmená podľa šípok aj podľa farby.
Vylúštiš štyri ukryté slová. Napíš ich.

B	S	M	K	R	K	D	A	N	A	V	K	X	H	Y	H	J	D	K	A
C	E	T	Á	L	H	R	J	I	S	D	U	Á	T	P	U	Á	A	N	F

Čítaj text nahlas.

O troch grošoch

Kedysi vraj panoval v našej krajine kráľ Matej. Bol to múdry panovník, ktorý chodil rád medzi ľuďmi. Raz tak stretol na hradskej cestára a dal sa s ním do reči.

Synku, povedz mi, aký ty máš plat?

Kráľ môj, ja dostanem za prácu tri groše na deň.

Tri groše na deň? Ako z toho môžeš vyžiť?

Nuž vyžiť, ako vyžiť. Ja z tých troch grošov jeden vraciam, jeden požičiam a len na jednom groši sám so ženou žijem.

Nerozumiem, ako to myslíš? Vysvetli mi to.

Mám malého syna, a ten žije z groša, ktorý mu požičiavam.

Mám otca, ktorý mi požičiaval groš, keď ja som bol dieťa. Teraz je starý, pracovať už nevládze, žije teda z groša, ktorý mu vraciam.

Tu máš, za hrst' dukátov, no nikomu, ako žiješ z grošov, to neprezrad' dovtedy, kým neuvidíš môj obraz.

Na treťom groši žijem ja.

Komiks – žiaci okrem krátkych textov čítajú reč postáv a zároveň to, čo sa deje podľa obrázkov v príbehu.

groš – malý peniaz, minca

Reprodukcia spolu s interpretáciou príbehu,
keďže sa komiks skladá z príbehu aj z obrázkov.

Kráľ mal dvanásť radcov.
Povedal im slová cestára
a dal im dvanásť dní,
aby hádanku o troch
grošoch uhádli.
Radcovia hýtali,
no odpoveď nenašli.
Vybrali sa za cestárom.

Sklamal si ma, cestár.

Za pár dukátov
si nedodrжал sľub,
že to nikomu
neprezradiš,
pokiaľ môj
obraz neuvidíš.

A veru nie, pán kráľ,
sľub som dodrжал.

Radcom som
prezradil hádanku,
až keď som videl
tvoju tvár na dukáte
zobrazenú.

Múdry si, cestár,
múdrejší ako ja.
Pod', staň sa mojim
priateľom a radcom!

dukát – zlatý peniaz

Ludová povesť (upravené)

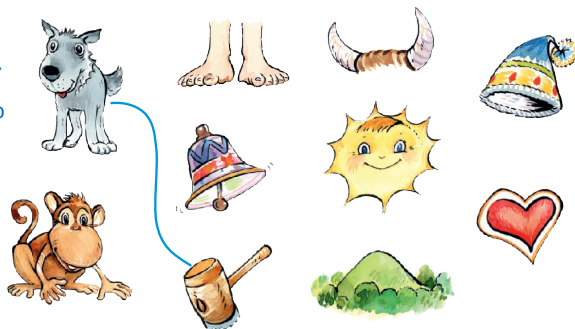
Preverenie
porozumenia
textu.

1 Napíš krátku odpoveď. **Prečo cestár prezradil kráľovým radcom odpoveď na hádanku?**

2 Povedz príbeh
svojimi slovami.

3 Zahrajte divadlo
podľa textu.

4 Spoj čiarou
obrázky,
ktorých názvy
sa rýmujú.

čko
čik
ček
hy
ca

Dramatizácia
textu.

Precvičovanie pojmu rým,
sluchová analýza slabík na konci slov.

Obsah náročný na pochopenie pri čítaní textu sa vysvetlí ešte v prípravnej fáze.

Škriatok Máločítajko nesprávne zlepil časti viet. Spoj čiarou časti viet, ktoré patria k sebe. Napíš ich správne.

Kde nechodí slnko, nemocnému radí. Zdravý ľahko tam chodí lekár.

V tomto texte sú vyznačené aj ďalšie slovné spojenia, ktoré si žiaci vysvetlia v úlohe 3.

Agnešine rána sú vždy rovnaké

Budík Sedmospáč a kohút Crescendo* ešte vyspávajú, keď Agneša rezko vyhupne z postele, strčí činky do kabelky a ponáhľa sa trénovať na **školnícky maratón**. Pravdou však je, že z jej tréningov zatiaľ nebolo nič. Už pri bráne domu si ju vždy vystriehne ranný vánok a **pokúša** ju vôňou škoric, vanilky a zázvoru tak dlho, až kým nezabudne na maratón, nezavesí kabelku na najbližší plot a nezamieri rovno do pekárne.

Milý čitateľ, **neohrňaj preto nos** nad Agnešou. Odpovedz úprimne, kto z nás dokáže odolať vôni chrumkavučkých lupáčikov, šišiek, kroasantov, buchtičiek, taštičiek, šatôčok a závinov? No, kto? Ja určite nie. A ako sa tak pozerám... nuž... ani ty!

Keď sa Agneša vracia domov, ide sa jej po schodoch oveľa ťažšie (a na vine nie sú činky). Medzi nami, **schody má Agneša dávno v zuboch**. Tvrdí, že deň za dňom pribúdajú pod nohami ako načmárané prezývky na plote pred školou. Už trikrát sa vyhrážala, že ak to takto pôjde ďalej, vynájde výťah. A ten ju potom bude voziť hore-dole.

A schody?! Ako hovorí, tie si potom budú môcť **trhnúť zábradlím**.

* čítaj *krescendo*

Alžbeta Verešpejová: *Neplechy školníčky Agneše*

Preverenie
porozumenia textu.

Význam slov a slovných spojení
si žiaci vysvetľujú navzájom.
Podporuje to rovesnícke učenie.

Analýza textu.
Hľadanie chyby.

1 Správnu odpoveď označ x.

O kom sa píše v texte?

☐ o Sedmospáčovi	☐ o Agneši
☐ o Crescendovi	☐ o zábradlí

Aké povolanie má Agneša?

☐ modelka	☐ školníčka
☐ pekárka	☐ trénerka

2 Vyhľadaj a podčiarkni v texte vetu, v ktorej sa píše, prečo Agneša nejde trénovať.

3 Vysvetli hrubo vyznačené slová a slovné spojenia.

4 Nasledujúcu vetu porovnaj s vetou v texte a zisti, čo je v nej nesprávne.

Odpovedz pravdivo, kto z nás dokáže odolať zápachu chrumkavučkých lupáčikov, myšiek, kroasantov, buchtičiek, kabeliek, šatôčok a závitov?

5 Odpovedz na otázky.

■ Čo môže zapáchať? ■ Čo môže voňať?

6 Povedz, prečo sa Agneši išlo po schodoch ťažšie. Komu ešte sa môže ťažko kráčať po schodoch? Prečo?

Argumentácia –
vyjadrovanie
vlastných
názorov.

7 Napíš, kedy sa tebe ide po schodoch ťažko.

8 Podčiarkni v texte všetky vybrané a im príbuzné slová.

9 Napíš, čo škodí zdraviu.

10 Napíš, čo prospieva zdraviu.

11 Zakrúžkuj slová, ktoré podľa teba vystihujú text. Zdôvodni svoj výber spolužiakom.

Text je: smutný, veselý, zábavný, dobrodružný, nudný, odborný, smiešny.

12 Podľa seba škrtni nevhodné slovo a dokonči vetu.

Dej sa mi **páčil** – **nepáčil**, pretože

Žiaci odpove-
dajú na základe
vlastnej skúse-
nosti a vyjadrujú
svoj názor.

Využitie medzi-
predmetových
vzťahov.

Tvorba viet, rozvoj slohového písania.

Reflexia textu.

BAJO, I.: **Pedagogika špecializovaných tried základnej školy.**

Bratislava: Univerzita Komenského, 1983, 162 s. ISBN 85-469-83.

BALLOVÁ, A. – BERNÁTHOVÁ, M. a kol.: **Metodická príručka na vyučovanie slovenského jazyka a literatúry v 3. ročníku základnej školy.** Bratislava: SPN, 1986, 341 s.

BALLOVÁ, A. – BERNÁTHOVÁ, M. a kol.: **Metodická príručka na vyučovanie slovenského jazyka a literatúry vo 4. ročníku základnej školy.** Bratislava: SPN, 1987, 292 s.

KEREKRÉTIOVÁ, A. a kol.: **Logopédia.**

Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. ISBN 978-80-223-4165-3.

KEREKRÉTIOVÁ, A. a kol.: **Základy logopédie.**

Bratislava: Univerzita Komenského, 2009, 343 s. ISBN 978-80-223-2574-5.

Krátky slovník slovenského jazyka.

Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2003, 943 s. ISBN 80-224-0003-3.

LECHTA, V. a kol.: **Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti.**

Martin: Osveta, 1995, 267 s. ISBN 80-88824-18-4.

LECHTA, V.: **Terapia narušenej komunikačnej schopnosti.**

Martin: Osveta, 2002, 270 s. ISBN 80-8063-092-5.

MATĚJČEK, Z.: **Dyslexie – specifické poruchy čtení.**

Jinočany: Vydavatelství H&H, 1995, 269 s. ISBN 80-85787-27-X.

MIKULAJOVÁ, M. – DUJČÍKOVÁ, O.: **Tréning fonematického uvedomovania podľa D. B. El'konina.**

Bratislava: Dialóg, 2001, 83 s. ISBN 80-968502-1-0.

MIKULAJOVÁ, M. – RAFAJDUSOVÁ, I.: **Vývinová dysfázia. Špecificky narušený vývin reči.**

Bratislava: M. Mikulajová a I. Rafajdusová, 1993, 288 s. ISBN 80-900445-0-6.

OBERT, V.: **Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa.**

Bratislava: LITERA, 1998, 263 s. ISBN 80-88894-07-7.

OBRANCOVÁ, E. – HELDOVÁ, D. – LUKAČKOVÁ, Z. – SKLENÁROVÁ, I.: **Čitateľská gramotnosť žiakov 4. ročníka ZŠ.** Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004, 57 s.

SELIKOWITZ, M.: **Dyslexie a jiné poruchy učení.** Praha: Grada, 2000, 136 s. ISBN 80-7169-773-7.

ŠKODOVÁ, E. – JEDLIČKA, I. a kol.: **Klinická logopedie.**

Praha: Portál, 2003, 612 s. ISBN 80-7178-546-6.

Praha: Portál, 2007, 615 s. ISBN 978-80-7367-340-6.

Zákon č. 245/08 Z. z. z 22. mája 2008 Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ZELINKOVÁ, O.: **Dyslexie v předškolním věku?** Praha: Portál, 2008, 197 s. ISBN 978-80-7367-321-5.

ZELINKOVÁ, O.: **Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program.**

Praha: Portál, 2001, 207 s. ISBN 80-7178-544-X.

ZELINKOVÁ, O.: **Poruchy učení.** Praha: Portál, 2003, 263 s. ISBN 80-7178-800-7.

Štátny vzdelávací program pre základne vzdelávanie/2023.

Dostupné na: www.minedu.sk/data/files/11828_slovensky-jazyk-a-literatura.pdf

Usilovali sme sa o riadne uvedenie bibliografických odkazov všetkých citovaných textov.

V prípade nedostatkov alebo chýbajúcich bibliografických odkazov si dovoľujeme požiadať o kontaktovanie vydavateľstva. Požiadavky budú zohľadnené v ďalšom vydaní.